

Nr 8.

Av herr **Roos**, om beredande av ökad säkerhet för dödsbodelägaras intresse i fråga om dödsbos egendom.

Enligt lag den 9 juni 1933 om boutredning och arvskifte åligger det av rätten utsedd boutredningsman att hålla dödsboet tillhörig egendom avskild från vad honom eller annan tillhör. Någon effektiv kontroll av att denna föreskrift efterlevs har däremot icke anordnats. Lagen inskränker sig till att *dels* giva domstolarna rätt att när som helst förelägga en boutredningsman att avgiva redovisning för hans förvaltning eller att förordna särskild person att granska densamma, *dels ock* öppna en möjlighet för dem att, då så prövas lämpligt och boutredningsmannen ej ställer erforderlig säkerhet, utse god man med uppgift att öva tillsyn över förvaltningen och att till domstolen anmäla, om anledning till anmärkning föreligger.

Under förarbetena till boutredningslagen ifrågasattes att i lagen införa vissa bestämmelser utöver de slutligen antagna i syfte att ytterligare säkerställa dödsbodelägaras intresse i fråga om dödsboets till förvaltning av boutredningsman avträdde egendom. Sålunda framfördes tanken på att ålägga boutredningsman att ställa borgen eller annan säkerhet, eventuellt i form av ansvarsförsäkring. Lagberedningen fann sig emellertid icke kunna föreslå en sådan anordning, då den skulle kunna uppfattas som ett personligt misstroende mot boutredningsmannen samt då den i många fall skulle verka ekonomiskt betungande. Ej heller ansåg sig lagberedningen kunna föreslå en kontroll i sådana former, att boutredningsmännen ställdes under inspektion av offentlig myndighet. Frånsett den omständigheten att mycket stora svårigheter, bland annat ekonomiska, mötte, när det gällde att på lämpligt sätt effektivt organisera en sådan kontroll, ansåg beredningen att man borde undvika en övervakning, som bunde boutredningsmannen i hans verksamhet och som kunde uppfattas som ett ogrundat underkännande av dennes lämplighet och hederlighet. Av dessa anledningar stannade lagberedningen vid att föreslå de mindre genomgripande kontrollanordningar, för vilka förut redogjorts.

Lagrådet fann, att lagberedningens förslag i denna del präglades av klok måttfullhet. En kontrollerande verksamhet i egentlig mening och av verkligt praktiskt ingripande betydelse kunde icke på detta område utövas av våra för sådana uppgifter icke organiserade och därmed icke av gammalt förtrogna domstolar. En ämbetsmannatillsyn av annan typ kunde åter icke

på allvar sättas i fråga. Gjordes den av lagberedningen såsom fakultativ föreslagna godmanskontrollen till ett vid alla boutredningsförvaltningar obligatoriskt institut, torde detta medföra fördyring utan motsvarande nytta och antingen för mycket tynga förvaltningsapparaten eller ock leda till slentrian i förvaltningen.

Ovan återgivna bestämmelser rörande en av rätten förordnad boutredningsmans skyldigheter lämna så mycket mindre önskvärd garanti för medelsförvaltningen, som tillsättandet av boutredningsman icke är obligatoriskt utan beror på särskild framställning av någon av de i stärbhusutredningen intresserade. En i den avlidnes testamente förordnad testaments-exekutor eller en med stärbhusdelägarnas fullmakt utrustad boutredningsman är, så länge dylik framställning icke gjorts, ej heller underkastad de i 1933 års lag lämnade kontrollföreskrifter. Innan boutredningen är avslutad, ha icke ens de till omyndigs skydd utfärdade reglerna sin fulla verkan.

Utomlands är kontrollen över utredningen av dödsbon ofta betydligt strängare än i Sverige. Sålunda omhändertages i åtskilliga länder dödsboets egendom av offentlig myndighet, försåvitt icke den avlidne genom testamente uttryckligen förordnat, att hans bo skall utredas av särskild exekutor. För de fall, där en sådan privat förvaltning är tillåten, har emellertid lagstiftaren funnit sig böra i dödsbodelägarnas intresse uppställa särskilda säkerhets- och kontrollföreskrifter.

I England åligger det för att nämna ett exempel den »administrator», som rätten är skyldig utse att förvalta ett dödsbo, då någon testamentarisk »executor» ej finnes, att ställa säkerhet i form av en med borgen försedd bond (skuldebrev), för den konventionalbot han eventuellt kan komma att ådömas och detta till ett belopp motsvarande dubbla värdet av boet.

Enligt dansk rätt är testamentsexekutor, innan han omhändertager den avlidnes bo, skyldig att skaffa särskild s. k. Executorbevilling. Han är vidare pliktig att inom två månader ställa av Skifteretten godkänd säkerhet och detta även för det fall, att arvingarna förklara sig icke fordra sådan. Säkerheten skall bestå antingen av värdehandlingar av viss beskaffenhet eller av ansvarsförsäkring. I ändamål att nedbringa kostnaderna för en sådan försäkring, vilka kostnader skola bäras av exekutorn, har numera genom en skrivelse från justitiedepartementet av den 25 mars 1936 förklarats, att kravet på säkerhet må anses uppfyllt redan genom att boet tillhöriga värdehandlingar deponeras i bank och depositionsbeviset överlämnas till tillsynsmyndigheten. Härigenom kan den säkerhet, som exekutor enligt den allmänna regeln har att ställa genom att deponera honom tillhöriga värdehandlingar eller genom att taga en ansvarsförsäkring, begränsas till ett belopp motsvarande värdet av den boet tillhöriga egendom, som icke deponerats i bank. Framhållas må vidare, att testamentsexekutorn återfår den av honom ställda säkerheten först i och med att tillsynsmyndigheten efter

företagen revision förklarar, att anmärkning icke föreligger mot förvaltningen.

De i Norge gällande bestämmelserna om »dödsboskifte ved testamentsfullbyrdere» överensstämma i huvudsak med de regler, som enligt dansk rätt stadgats för dödsboförvaltning genom testamentsexekutor. Skifteretten registrerar och förseglar boet samt beslutar om interimistisk förvaltning av detsamma. »Testamentsfullbyrderen» får nämligen icke övertaga förvaltningen förrän rätten godkänt honom såsom exekutor. En förutsättning härför är, att testamentsexekutorn ställer av rätten godkänd säkerhet för sin blivande förvaltning. Samtidigt med att rätten godkänner »testamentsfullbyrderen», utser den särskild revisor med uppgift att granska exekutors verksamhet. Slutredovisning avgives till Skifteretten.

Erfarenheten har tyvärr visat, att bristerna i det här i landet rådande boutredningsförfarandet ingalunda avhjälpes genom den kontroll i fråga om boutredningsmans förvaltning, som genom boutredningslagen införts. I åtskilliga fall har det förekommit, att boutredningsmannen uppsåtligen tillägnat sig boets medel eller att dessa, såsom icke avskilda från hans tillgångar, kunnat vid boutredningsmannens insolvens tagas i anspråk till gäldande av hans egna förbindelser. Bland orsakerna härtill torde en av de viktigaste böra sökas i det ovan anmärkta förhållandet, att lagens kontrollsystem praktiskt taget icke träder i verksamhet annat än efter framställning från någon av dödsbodelägarna, och att det hittills endast undantagsvis förekommit, att dödsbodelägare redan i samband med att boutredningsmannen omhändertagit boets egendom gjort framställning om att kontroll måtte anordnas. I regel ha arvingarna av såväl ekonomiska som andra skäl dröjt härmed, tills de fått visshet eller sannolik misstanke om att boutredningsmannen åsidosatt lagens bestämmelser om skyldighet att hålla boets medel avskilda. En fortsatt lagstiftning på området synes därför böra taga sikte på en ordning, enligt vilken skyldigheten att tillgodose dödsbodelägarernas krav på nödig säkerhet blir obligatorisk och icke beroende av att en enskild framställning göres om tillämpningen av lagens kontrollsystem.

Å andra sidan får icke förbises, att såsom lagberedningen och lagrådet anfört vissa svårigheter möta att anordna ett kontrollsystem, vilket samtidigt som det är effektivt icke lägger hinder i vägen för boutredningsmannen att såsom hittills fritt besluta om de förvaltningsåtgärder, som böra vidtagas. Härtill kommer, att kontrollsystemet bör anordnas så, att utredningen icke belastas med kostnader, som icke stå i proportion till den nytta man kan vänta av en förstärkning av kontrollen.

Utän en närmare utredning av samtliga på denna fråga inverkan omständigheter torde det vara omöjligt att närmare ange vilka åtgärder, som kunna och böra vidtagas för att göra det nuvarande säkerhets- och kontrollsystemet mer effektivt. Dock synes det oss, att en periodisk redovisnings-skyldighet efter mönster av omyndigas och konkursbos medelsförvaltning

lämpligen kunde övervägas. Närmast till hands synes emellertid ligga att överväga, om icke skyldighet bör föreskrivas om omedelbar deposition i bank eller likvärdigt säkerställande av de boets tillgångar, som av boutredningsmannen omhändertagas. Härvid torde den utländska lagstiftningen, särskilt den danska, kunna tjäna till ledning. Genomfördes sådana anordningar, skulle man, under bibehållande av den värdefulla frihet den svenska boutredningslagen giver boutredningsmannen att avgöra vilka förvaltningsåtgärder som lämpligen böra vidtagas, kunna uppnå, att dödsbodelägarna mot endast obetydligt ökade kostnader erhöle säkerhet för boets till förvaltning avträdde tillgångar.

På grund av vad sålunda anförts får jag föreslå,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till lagstiftning om sådana tillägg till och ändringar i lagen den 9 juni 1933 om boutredning och arvskifte, att ökad säkerhet må vinnas för dödsbodelägarnas intresse i fråga om dödsbos egendom.

Stockholm den 17 januari 1940.

Axel Roos.